

Роз'яснення щодо рівності прав батьків у вирішенні питання значення місця проживання дитини

Вирішення спорів стосовно визначення місця проживання дитини відповідно до норм чинного законодавства України покладено на органи опіки і піклування та суди.

Хочу акцентувати увагу на тому, що національним законодавством України, а саме – статтею 141 Сімейного кодексу України, встановлено, що мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою. Розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини.

Крім цього, згідно зі статтею 18 Конвенції про права дитини, яка ратифікована Україною 27 лютого 1991 року, держави-учасниці докладають всіх можливих зусиль до того, щоб забезпечити визнання принципу загальної та однакової відповідальності обох батьків за виховання і розвиток дитини.

Також відповідно до статті 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Проте останнім часом спостерігається практика, коли органи опіки і піклування та суди при вирішенні згаданої категорії спорів часто посилаються на принцип 6 Декларації прав дитини, яка була проголошена 20 листопада 1959 року резолюцією Генеральної асамблеї Організації Об'єднаних Націй, в якому зазначено, що малолітня дитина не повинна, крім тих випадків, коли є виключні обставини, бути розлученою зі своєю матір'ю.

Заявники-батьки скаржаться, що у зв'язку з цим, спори між батьком та матір'ю стосовно визначення місця проживання дитини часто вирішуються на користь матері, внаслідок чого обмежуються права батька щодо його дитини.

У зв'язку з цим звертаю увагу, що відповідно до преамбули Декларації, її положення мають рекомендаційний характер для держав-учасниць ООН у сфері формування національного законодавства.

Найвищу юридичну силу в Україні має Конституція України. Саме на основі Конституції України приймаються Закони та інші нормативно-правові акти, які повинні відповідати Конституції.

Частиною національного законодавства України також є чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Таким чином, оскільки Декларація прав дитини не є міжнародним договором, то цей правовий акт не має загальнообов'язкового характеру на території України.

У разі надходження до Уповноваженого з прав людини скарг громадян стосовно застосування органами опіки і піклування принципу 6 Декларації прав дитини при вирішенні спорів про визначення місця проживання дитини, вживаються відповідні заходи реагування задля усунення вказаних порушень законодавства.

Водночас хочу пояснити, що якщо рішення у справах про визначення місця проживання дитини було прийнято в судовому порядку, в Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини відсутня можливість його переглянути чи змінити, адже відповідно до статей 124, 126, 129 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди.

У той же час чинне законодавство передбачає низку заходів для захисту права на справедливий суд.

Так, відповідно до статті 14 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» учасники судового процесу та інші особи мають право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення.

Крім того, відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікованої Україною, після того, як було вичерпано всі національні засоби юридичного захисту, згідно із загальновизнаними принципами міжнародного права, і впродовж шести місяців від дати постановлення остаточного рішення на національному рівні кожен має право на звернення до Європейського суду з прав людини (стаття 35 Конвенції).

До Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини надходить велика кількість звернень від батьків щодо сприяння у вирішенні сімейних спорів. Лівова частина цих звернень стосується питань, пов'язаних з вирішенням спору стосовно виховання дитини та спілкування з нею того з батьків, який проживає окремо від дитини.